

SOC119: ÚVOD DO SOCIOLOGIE PRO NESOCIOLOGY

2. Sociologie jako forma vědomí i individuální zábava.

26. 2. 2007

Jaro 2006/2007

Pro zopakování

- Sociologie jako produkt modernity
- Člověk jako tvor sociální
- Sociologie nehodnotící
- Sociologie jako perspektiva
- Sociologická imaginace

Sociologie a sociální očekávání

- Od sociologů se očekává, že jejich zkoumání poskytne informace o tom, jak by měly být věci ve společnosti uspořádány, aby vyvolaly žádoucí chování a aby naopak bylo eliminováno vše ostatní, co by navržený model řádu ohrožovalo → požaduje se *návod*, jak určité lidi proměnit ze *subjektů* vlastního jednání v *objekty* zasahování a manipulace ze strany jiných lidí
- Výše uvedené očekávání se v podstatě rovná požadavku, aby sociologické myšlení produkovalo recepty na kontrolu lidských interakcí (tzv. využitelné vědění) → „manažerské“ chápání sociologie

Sociologie – jak být vědou?

1. **Replikace postupů standardních věd** (scientismus)

- příklad: Durkheim a sociální fakta

2. **Reflexe a modifikace** (interpretativismus)

- příklad: Weber a sociální jednání

3. **Legitimizace účinností** (pragmatismus)

- příklad: americká sociologie a praktické využití

Sociologické porozumění (Bauman)

- Sociologické porozumění je porozuměním prostřednictvím *vztahovosti*, jež situuje lidi vzhledem k tomu, jak je jejich život svázán s jinými; ukazuje nejen to, jak naše životy probíhají, ale také to, jak souvisejí s událostmi a procesy, které se vymykají naší každodenní zkušenosti.
- Sociologie nabízí něco, co je zásadní pro sociální život obecně: interpretaci zkušeností na základě porozumění a vysvětlení.
- Rozdíl mezi tím, co víme bez sociologie, a tím, co víme poté, co jsme pročetli sociologické studie, není rozdílem mezi omylem a pravdou.
- Sociologie nabízí možnost „myslet jinak“, tj. zahrnout do našich úvah i ty aspekty skutečnosti, k nimž běžně nepřihlížíme.

Co dělá sociolog? (Berger)

- Sociolog je osoba, která se intenzivně, ustavičně a bez skrupulí zajímá o to, co lidé dělají.
- Ve své snaze porozumět se sociolog pohybuje světem člověka bez ohledu na obvyklé demarkační linie.
- Sociolog je člověk, který navzdory svému akademickému titulu a proti své vůli musí naslouchat pomluvám, je v pokušení nahlížet klíčovými dírkami, číst cizí dopisy a otevírat zavřené skřínky.
- Sociolog se bude zabývat věcmi, které jiní považují za příliš posvátné nebo příliš odporné pro věcné a objektivní zkoumání.

Sociologie jako transformace vědomí

- Půvab sociologie spočívá v tom, že její perspektiva umožňuje vidět v novém světle svět, v němž všichni žijeme své životy.
- První moudrostí sociologie je poznatek, že **věci nejsou tím, čím se zdají být.**
- Sociologův vlastní život je nevyhnutelně součástí předmětu, který zkoumá.
- Sociologie vede k **transformaci vědomí**, která je existenciálně mnohem důležitější než v mnoha jiných intelektuálních oborech, protože je mnohem obtížnější ji izolovat v nějaké speciální přihrádce mysli.
- „Kulturní šok“ tvoří průvodní jev sociologického zkoumání.

Sociologie jako „umění nedůvěry“

- Klást sociologické otázky předpokládá, že se zajímáme o zkoumání určité **distance** od běžně přijímaných nebo oficiálně proklamovaných cílů lidského jednání.
- Sociologická perspektiva může být srozumitelně popsána takovými slovy jako *vidět skrz* nebo *dohlédnout za*, ale také výrazy používanými v běžné řeči jako *prohlédnout něčí hru*, *vidět za scénu* či *nenechat se opít rohlíkem*.

Sociologický problém

- **Sociologický** problém se liší od **sociálního** problému.
- Sociologickým problémem je vždy porozumět tomu, co se děje, z hlediska sociální interakce.
- Základními sociologickými problémy nejsou zločin, ale *zákon*, nikoliv rozvod, ale *manželství*, nikoliv rasová diskriminace, ale *rasově podmíněná stratifikace*, nikoliv revoluce, ale *vláda*.
- Sociologickými problémy tedy není ani tak to, proč některé věci „jdou špatně“ z hlediska oficiálních úřadů, ale především to, *jak celý systém funguje*, jaké jsou jeho předpoklady a jakými prostředky je udržován pohromadě.
- Schopnost dívat se na určitou situaci s výhodou zaujetí stanovisek konkurenčních systémů interpretace je jedním z charakteristických znaků sociologického vědomí.

Sociologie jako demaskování

- V sociologickém vědomí existuje **odhalující** motivace.
- Sociolog bude samotnou logikou své disciplíny ponoukán k tomu, aby **demaskoval** sociální systémy, jež studuje.
- Kořeny sociologické motivace k demaskování skutečnosti nejsou psychologické, ale metodologické.
- Sociologický referenční rámec se svou vnitřně zabudovanou metodou hledání jiných úrovní skutečnosti, než jsou ty, které zprostředkuje oficiální interpretace společností, s sebou nese logický imperativ proniknout za aspirace a propagandu, jimiž lidé zastírají své vzájemné jednání.
- Motivace k demaskování skutečnosti vede sociologii k proniknutí za kouřovou clonu slov skrývajících nepřiznané a často nepříjemné pohnutky jednání.

Neuctivost sociologie

- Sociologické vědomí predisponuje člověka k uvědomění si jiného světa, než je svět středostavovské úctyhodnosti, k uvědomění, které s sebou vždy nese zárodky intelektuální **nekonvenčnosti**.
- Nekonvenčnost a neuctivost jsou potencialitou sociologického myšlení.
- Úplná konvenčnost myšlení znamená nutně **smrt** sociologie.

Relativnost sociologie

- Sociologie je tolik v souladu s moderní dobou, jelikož představuje vědomí světa, v němž byly hodnoty radikálně reaktivizovány.
- Výrazné rozšíření možností dané moderní dobou (v porovnání s tzv. tradiční společností) vede k vědomí, že vlastní kultura včetně toho, co je pro ni základní, je v prostoru a čase relativní.
- Vědomí relativity, které bylo dříve vlastní jen malé skupině intelektuálů, dnes vystupuje jako obecný zřetelný fakt.
- V moderním světě nelze existovat s plným vědomím bez přesvědčení, že morální, politická a filozofická stanoviska jsou relativní (tj. podmíněná vzhledem k určité sociální situaci).